# *THE IMAGE OF THE ANGEL IN ȘTEFAN AUG. DOINAȘ'S POETIC WORK*[1]

**Valeria Cioata**
**PhD., „Petru Maior" University of Târgu Mureș**

*Abstract:This article sets out to find the different type of images the angel can have in Stefan Aug. Doinas`s poems. A lot of angels can be found throughout the poetic work and their images vary from the poetic inspiration, the communicator between parallel worlds, the punisher sent by god, to the sensual image of the woman. Each type of image is analysed separately in connection with the poem it appears in.*

*Keywords: angels, poetic inspiration, divine communication, innocence and sensuality*

În lucrarea de față ne propunem înregistrarea mutațiilor pe care le suferă imaginea îngerului în opera poetului Ștefan Aug. Doinaș pornind de la analiza textelor poetice. Raportarea la imaginea îngerului ține cont de trei autori care pun în discuție ideea de înger: Dionisie Areopagitul[2], Henri Corbin[3] și Andrei Pleșu[4].

Îngerul apare ca o ființă a intervalului care asigură comunicarea între lumi și ocrotirea omului.[5] Latura premonitorie a misiunii îngerului se desprinde din poemul *Lăsați-mi o cale*. Textul este o artă poetică: „După atâtea nașteri forțate,/ noaptea a devenit/ halucinant străvezie:/ ce pântec enorm!..." Creația poetică este simbolizată prin nașterile forțate, iar noaptea, reprezentare a căutărilor interioare ale ideilor, devine transparentă în momentul în care poetul își poate transpune în cuvinte imaginile cu caracter inefabil pe care le-a găsit în mintea sa nefiind în stare până atunci să surprindă esența poemului.[6] Pântecul este simbol al creației – prin trimiterea sa directă la naștere și, prin dimensiune, (*ce pântec enorm!*), la o putere imensă de regenerare și de germinație. Odată cu apariția transparenței zilei, se trezesc toate obiectele înconjurătoare, nu numai mintea poetului; la o privire mai atentă, se poate observa că *lucrurile* nu sunt de fapt obiecte materiale, ci niște transpuneri în pagină ale Ideii

[1] Articolul de față este parte a Tezei de doctorat cu titlul *Elemente religioase în lirica generației `60* susținută în data de 24.06.2016 în cadrul Universității „Petru Maior", Tg. Mureș.
[2] Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, în vol. *Opere complete și Scoliile Sf. Maxim Mărturisitorul*, Traducere, introducere și note de pr. Dumitru Stăniloae, Ediție îngrijită de Constanța Costea, Colecția cărților de seamă, Ed. *Paidea*, București, 1996.
[3] Henry Corbin, „Mundus imaginalis or the imaginary and the imaginal", în *Cahiers internetionaux de symbolisme 6*, Bruxelles, 1964.
[4] Andrei Pleșu, *Despre îngeri,* Ed. *Humanitas*, București, 2003, 2015.
[5] Andrei Pleșu, *op. cit.*, pp. 21 – 30 și Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, în *op. cit.*, pp. 20 – 23 și *passim.*
[6] „Ștefan Aug. Doinaș a spus unele din cele mai esențiale și durabile lucruri din câte s-au spus în literatura noastră despre menirea poetului și a poeziei. Și dacă el a vorbit cu o rară pătrundere și din lăuntrul stufos al realului, în aparență atât de puțin favorabil, atât de puțin propice, despre capacitatea visului și a idealului asumat de a ne transfigura existența și de a-i măsura adevărata amplitudine; dacă a știut să dea consistență unor tărâmuri imaginare și unor aventuri fantastice pentru a determina mai exact aventura conștiinței și aventura ideii; dacă a izbutit să se implice cu gravitate și cu dramatism în problemele timpului său, să le încerce ponderea și deopotrivă fragilitatea, să trăiască intens forțarea limitelor, în neființă și în limbaj, în simțuri și în abstracțiuni, să simtă pe propria-i piele aderența și inaderența la sine a acestor probleme, a izbutit totodată, ca puțini alții, să trăiască în postura de scriitor, de poet, firavă dar nu mai puțin eroica prezență a universului nostru și a scării lui de valori.", Ion Pop, *Pagini transparente,* Ed. *Dacia,* Cluj-Napoca, p. 82.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

Poetice.[7] Acestea mai sunt numite și *involucruri* datorită trecerii lor de la starea pură, abstractă, din lumea ideilor, în lumea omenească în care cuvintele sunt incapabile să le redea esențele în toată măreția lor. Nașterea este aleasă ca analogie cu procesul creator al poeziei pentru că ambele procese presupun un travaliu intens plin, de suferințe, și ambele aduc pe lume noi valori. „O, Lucruri, pe care plângând v-am născut/ – ca floare și scut – / Voi, radioase involucruri,/ provincii de necunoscut!”. Aceste *involucruri* sunt invocate de poet și rugate să traseze o cale pe care el să o poată urma pentru a ajunge în eternitate. Rolul acestor creații transpare din nevoia omului de frumos (*ca floare*) și de protecție (*scut*). Îngerul este discret plasat în text – cele două versuri care îl menționează sunt puse între paranteze și rolul ființei supranaturale este, mai întâi, de a avertiza omul: „(Un înger m-a prevenit.)” și, mai apoi, de a indica drumul corect de urmat: „(un înger mi-o arată cu sabia):/ un fel de Via Appia/ până la mare…”. Marea, ținta călătoriei poetului, se întrevede nu numai ca destinație, ci și ca o metodă de purificare și păstrare a propriilor calități – drumul este de asemenea *pardosit cu lespezi de sare*; sarea fiind simbol al incoruptibilității și al conservării.

Poemul secund al seriei, *De profundis,* trasează destinul poetic așa cum este el închipuit de divinitate, stabilirea acestui destin este dramatizată prin dialogul dintre Creator și îngeri pentru a arăta etapele care au dus la forma existentă a condiției poetului. Creator fiind, acesta se află în strânsă legătură cu divinul fără de care nu ar putea concepe nimic valoros. După sondarea profunzimilor sinelui, expusă în textul inițial al seriei, poetului îi mai rămân: plânsul, cântecul și speranța. „– Să plângă, zise-un înger. Cu sabie și pară/ să simtă-n jur că toate-l străpung și cuceresc,/ iar lumea, care-odată l-a desfătat, să-i pară/ o lacrimă ce cade din ochiul Tău ceresc./ – Să cânte, zise altul. O rară melodie/ să simtă-n toate câte-mprejur vor fremăta,/ iar lumea, care-odată l-a otrăvit, să-i fie/ un cântec de iubire arzând pe gura ta./ – Atunci, le zise Domnul, îl vom lăsa să spere/ și-n fiecare clipă să prindă aripi noi./ O lacrimă și-un cântec de slavă și durere/ mereu să suie scara luminilor spre noi.” Plânsul apare și în textul comentat anterior ca parte a procesului creativ, dar suferința nu se rezumă la plâns, ci sunt ilustrate adevărate simboluri ale torturii, dar și ale purificării (sabia și focul). Cântecul devine emblema creației poetice, acest cântec transfigurează urâtul existențial și îl transformă în iubire. Darul divin se concretizează în speranța care dă aripi, cântec și lacrimi.

În secvența a patra a aceluiași ciclu îngerul apare ca partener de dialog cu omul, de această dată. Întâlnirea are loc în vis și cel care inițiază conversația e omul care dorește să-și lămurească statutul.[8] Dorința rostită cu inconștiența posibilității de a primi un răspuns devine prilej de convorbire cu planul imaginalului.[9] Răspunsul îl șochează pe poet, o dată pentru că nu credea posibilă comunicarea cu transcendența și, a doua oară, pentru că răspunsul pozitiv i se pare aproape de absurd . „Ziceam:− Țărâna-mi spune că-ar fi pe-aici o lume/ cu arbori și cu stele, cu păsări în văzduh;/ o lume-n care toate se surpă în cădere:/ o! dacă-aș fi eu furul sortit a le prăda…/ Să fie toate-acestea aievea sau părere ?/ Și îngerul, spre marea mea spaimă , zise:− Da./ Aievea sunt și astrul, și fructul, și iubita,/ și guri, și mâini

[7] „Poetul recurge la asociațiile foarte libere ale unui lirism naturalist, din convingerea, de bună seamă, că noblețea poeziei, ca și a naturii, rezidă, dincolo de convenții, în principii ce nu pot fi maculate. […] Ruga pe care Ștefan Aug. Doinaș o adresează lucrurilor pare a-i fi ascultată”, Gh. Grigurcu, *Poeți români de azi,* Ed. *Cartea Românească*, București, 1979, p. 59.

[8] „Visând că stă de vorbă cu îngerul, poetul află că a fost deposedat de tezaurul voluptăților terestre care provoacă «gâlceavă» între simțuri, și că unica sa consolare e îndemnul hipnotic. Adică sublimarea liniștii cosmice, obiective, în liniște morală, subiectivă”, Gh. Grigurcu, *Teritoriu mic,* Ed. *Eminescu*, București, 1972, p. 54.

[9] Concept explicat în Henry Corbin, *art. cit.*, pp. 3 – 26 și Andrei Pleșu, *op. cit.*, pp. 55 – 63 și *passim.*



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

flămânde prădându-le mereu./ Ci-n suferință omul răscumpără ispita,/ încât căderea toată e doar în Dumnezeu./ Aievea sunt și pline de-o blândă măreție/ ce seamănă gâlceavă-ntre văz și pipăit./ Ți-au fost cândva aproape și hărăzite ție,/ dar le-ai pierdut pe toate-ntr-o zi. Dormi liniștit…" Suferința devine calea de redobândire a demnităților pierdute, calea de re-punere în drepturi. Suferința este aici dublată de renunțarea la senzorial, pentru a dobândi vederea de ordin spiritual. Omul nu vede propriu-zis lumea edenică descrisă, existența acestui paradis în destrămare îi este dezvăluită de țărână, element primordial al creării lumii. Bunătățile rămân doar ghicite, iar accesul la ele este o fraudă – paradisul se cere jefuit. Sfințenia se cucerește așa cum armatele cuceresc cetăți.

Îngerii apar ca semne ale divinului din om în textul *Arde la capete viața…* textul este o trecere în revistă a etapelor vieții prin raportarea omului la partea divină din sine: „Arde la capete viața, dar altfel./ Abia ne-am născut și divinul din noi/ bâjbâie-n sfintele-i jocuri". Copilăria se dovedește a fi perioada care păstrează cea mai puternică legătură cu divinul, iar pe măsură ce omul îmbătrânește, partea sacră din acesta se îndepărtează: dacă la început harul se afla în ființa lăuntrică, odată cu înaintarea în vârstă acesta se mută în afara sinelui, iar îngerii devin purtători ai harului care inițial era înăuntrul făpturii. „Îngeri cărunți printre îngeri de lapte,/ divinul ne-mpresură iar, și jucăm/ jocul dintâi, dar cu bile scobite,/ câștigul ni-l tragem din pierdere". Bătrânețea e cealaltă vârstă la care divinul se face simțit – viața se dovedește a avea o structură rotundă, iar arderea este lucrarea divinului în noi. *Viața arde la capete* în sensul că harul divin se apropie de ființă chiar la începutul și la sfârșitul vieții, etapa intermediară este ocupată cu proiecte care nu vizează implicarea directă a sacralității: „Vârsta de mijloc vânează,/ și-i zilnic vânată de altele." Îngerii comunică doar cu cele două vârste complementare ce se sprijină reciproc și, totodată, au în vedere legătura directă cu divinul.

Purtători ai inspirației poetice, îngerii apar ca niște umbre pe apă în lumina lunii în poezia *Ca drumul lunii*, ei înfrumusețează atmosfera și dau un efect de sacralitate spațiului. Peisajul descris prezintă o serie de corelații cu stările sufletești ale poetului, de fapt, imaginea este una lăuntrică, prezentând analogii cu o compoziție din natură. „Ca drumul lin al lunii suferinde/ mi-e sufletul înscris în jurul tău./ O zare sumbră, ca un demon rău,/ în apa ei rotită mă cuprinde." În tot acest întuneric interior asimilat unui demon își face loc lumina venită de la inspirația de natură divină. „În seri târzii, peste întregul hău/ al beznei reci, pătrarul meu s-aprinde./ Heruvi cu aripi arse-și iau merinde/ căzând din crucea vămilor în tău." Îngerii aduc entuziasmul creator și se aruncă în hăul întunecos al sufletului poetului pentru a-l echilibra prin strălucirea lor. Toată imaginea se schimbă din acest punct. „Aceeași față focul meu arată./ Cu pulbere de-argint, împrumutată,/ lumina asta scapără în triluri." Trilurile sugerează creația poetică inspirată de prezența heruvimilor. Persoana căreia i se adresează poetul este o iubită în jurul căreia gravitează interesele bărbatului, dar inspirația poetică de natură supranaturală e în măsură să aducă mai multă lumină în viața artistului decât e în stare iubita să aducă în viața bărbatului. „Căci a căzut asupră-mi dintr-un soare/ pe lângă care-amiaza noastră pare/ un iaz întunecat duhnind a mâluri."

Prezențele angelice au rolul de a exprima fericirea și armonia alături de alte simboluri în poemul *Transparențe*. Fenomenele naturii sunt comparate cu elemente ale



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

anatomiei iubitei poetului – paralelismul e subtil și fin.[10] „Pe boltă – nori albi,/ pe unghia ta – o noiță:/ atât de limpezi/ n-au mai fost ceasurile,/ din anul/ O Mie.” Sublimarea ideii de limpiditate aduce prezențele îngerilor în cadru. „Iată:/ hanurile/ sunt ocupate de îngeri;/ dimineața/ o lebădă neagră dă drumul/ astrelor repetente;/ în codri – / consilii de cerbi.” Lebăda neagră devine aici un simbol al nopții trecute, ea cheamă stelele întârziate care nu și-au făcut simțită prezența. Cerbii adunați în pădure desemnează frumusețea sălbăticiei și sunt un simbol al regenerării ciclice datorită coarnelor pe care și le pierd și care se regenerează[11] sau o reprezentare a fertilității (cerbii se bat pentru supremație și drepturi de împerechere cu haremul ciutelor). Păunii sugerează frumusețea și se știe că la Doinaș ei reproduc modelul primordial al lumii (în ciuda vanității lor)[12]. Imaginea de ansamblu e una a belșugului și a armoniei – se aseamănă cu atmosfera din *Grădina desfătărilor umane* a lui Hieronymus Bosch prin amestecul de specii: „o lebădă neagră”, „consilii de cerbi”, „Păunii s-au adunat/ pe aceeași plajă/ strângându-și/ cozile-n apă”, „pâlcuri de piersici pitici/ se-ndreaptă spre dune”, „într-un coș de răchită,/ dorm zaruri”, „chiar struților li s-a dat vâsc”, „efemeridele se acuplează cu scarabeii”, „coliziunea berbecilor scapără/ insule”, „cu plastronul pătat,/ cu prismele-n bernă/ profeții/ sunt striviți/ de greutatea minunilor”, „laudă,/ femei goale și sulf/ întemeiază cuvântul”. Totul este senin și inofensiv doar în aparență – sulful poate fi interpretat ca un element specific iadului (pucioasă) sau folosit la dezinfectarea unor răni (ceea ce nu e cazul din moment ce imaginile de la început sunt pozitive și profeții devin *pătați* și *striviți*, nu-și mai găsesc locul). Nuditatea poate fi interpretată drept invitație la promiscuitate sau vârstă a inocenței (se observă, totuși, o voită ambiguitate în această privință – la fel ca în pictura amintită); din moment ce nuditatea apare în aceeași frază cu sulful nu se poate admite referința la inocență. Cuvântul care întemeiază toate acestea e instrumentul poetului, imaginile prind viață sub penelul său.

Creația apare personificată într-o zeiță de o frumusețe ieșită din comun în *Posedată de rouă* – prezența ei determină schimbări peste tot pe unde ea apare: în natură „caliciu sever, ca un crin în ospiciu/ tu pipăi hotarele”, fertilitatea ei se face simțită sub influența ploii „când plouă, tu vii posedată de rouă/ asemeni văzduhului” (ploaia, la rândul său, e un simbol al fertilității), suferința îi prieste (cele mai valoroase opere se știe că se nasc din suferințele îndurate de autorii acestora, motiv întâlnit, de altfel și în poemul secund al seriei *De profundis*) „priința durerii îți arde ființa/ frugală, ca soarele”, ea unește și mai mult îndrăgostiții care „se schimbă, când treci, într-o singură limbă/ mireasa și mirele”, îngerii își

[10] „Esențial în poezia lui Doinaș nu mi se par peisajele mirific-fantastice, nici aparenta senzualitate a vegetalului și organicului, ce pare câteodată să se constituie în coordonată de sine stătătoare și chiar în element dinamic, și nici momentele de grotesc și absurd, ci o anumită ipostază intelectual-spiritualistă, un anumit regim ideatic care le străbate, le figurează și le transcende. Doinaș se definește ca un poet cu o sensibilitate romantică, dublată de o intelectualitate modernă, cu aplecare spre echilibrul și impersonalitatea clasică.” M. Nițescu, *Între Scylla și Charybda,* Ed. *Cartea Românească*, București, 1972,p. 174.

[11] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri – Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere,* Pour l`edition originale: 1969, Editions Robert Laffont, S. A. et Editions Jupiter, Paris, Pour l`edition revue et corigée> 1982, Editions Robert Laffont, S.A. et Editions Jupiter, Paris, Traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlăduescu, Ileana Cantuniari, Liana Repeteanu, Agnes Davidovici, Sandală Oprescu, Ed. *Polirom,* Iași,2009, p. 219.

[12] „Este o secvență ce merită un popas analitic mai atent. Pronumele personal *El* poate fi, cum spuneam, raportat deopotrivă la *soare* și la *păun,* deși dezvoltarea «narativă» care urmează ar înclina balanța către sugerarea astrului doar asemănat cu o pasăre, «vedenie» a lui. Numai că secvența care vine imediat insistă asupra atributelor ornitologice ale zisei «vedenii», care capătă treptat tot mai multă materialitate, e mai precis conturată ca «păun»: scoate un «țipăt groaznic» și strident, cu «sunete colțuroase», «un țipăt îndeosebi urât», adică niște încă niște sunete neînchegate și necizelate ca «nume» și dând impresia a «ceva agonic» în efortul exprimării de sine.”, Ion Pop, *Scara din bibliotecă*, Colecția *Paradigme,* coord. colecție Gh. Perian, Ed. *Limes,* Florești, Cluj, 2013, p. 192.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

pierd calmul specific „cu smirna plutită heruvii stau smirna/ uitându-și potirele", însuși Dumnezeu se lasă influențat de această stare creativă „în lutul târziu tu stârnești începutul/ și mâinile Domnului, –/ datoare cu nouri uluiți sub picioare/ credinței și somnului", ea înalță orice formațiune htoniană și luminează orice loc „Ce plaur adânc îți reclamă cu aur/ aripile? Dă-i-le./ O rază căzută-n genunchi luminează/ cu tine odăile." Îngerii sunt prezenți pentru a marca trecerea de la lumea pământeană la cea divină, ei reacționează ca orice alt element întâlnit de creație – își uită activitatea și liniștea și rămân fascinați.

Pe linia deschisă de Lucian Blaga, aceea a destrămării relației directe dintre lumea omenească și lumea siderală a ființelor angelice se situează și poezia *Îngerul îmbufnat* care prezintă aceeași lipsă a dialogului între reprezentanții celor două lumi care se poate întâlni și la Nichita Stănescu sau Ana Blandiana. O mică diferență prezentă în textul lui Doinaș e aceea că omul inițiază comunicarea, iar formulările sale sunt bogate în expresii specifice rugăciunii. Lipsa răspunsului sugerează îndepărtarea celor două lumi. Îngerul își comunică intențiile prin intermediul desenului cu caracter criptic: „el cu aripa de plumb, jucăușă,/ omenește umblând, scormonea din cenușă/ o livadă de lacrimi cu unghia lui." Este surprinzător ce înțelege omul din viziunea ce i se înfățișează: „Și-am știut că mai mult nu se dă nimănui." Dacă la Ana Blandiana sau Nichita Stănescu întâlnirea cu îngerul generează confuzie și nedumerire, Ștefan Aug. Doinaș alege să se considere binecuvântat de prezența angelică deoarece înțelege vederea îngerului ca pe o revelare a lui *deus otiosus*.[13] Omul înțelege minunea apariției îngerești și nu mai are nevoie să afle numele ființei supranaturale și nici să pună întrebări suplimentare. Acest simț al sacrului care nu simte nevoia interogației se pierde la poeții menționați mai sus. Livada de lacrimi sculptată în cenușă este purtătoarea mesajului divin care este aducător de bucurie din moment ce conține o părticică din esența dumnezeiască.[14] Lacrimile sunt simboluri ale intercesiunii[15] – îngerul este mesagerul lumii transcendente și comunicarea acestei lumi se realizează cu ajutorul lor. Cenușa este un reziduu și semnifică, pe de o parte, zădărnicia vieții materiale și eterna reîntoarcere, pe de altă parte[16].

Simbolul ruperii legăturii dintre lumea oamenilor și cele superioare, transcendente, este ilustrat și în poemul *Șapte îngeri morți*. Moartea nu apare ca imobilitate sau ca dispariție, ci e anunțată doar ca un alt fel de existență. Cei șapte nu se descompun, ei doar opresc zăpada în căderea sa spre pământ – acesta e un semn al blestemului adus de nou-născutul din casa unor țărani. Nu existența în sine a copilului constituie o problemă, ci refuzul acestuia de a zâmbi, plânsul încăpățânat al său – semn al răutății întruchipate de acesta.[17] De fapt, zăpada este lăsată să-și reverse binecuvântările asupra pământului odată ce pruncul

[13] „Dacă orice întrebare solicită numirea celor întrebate, ea îndeamnă lucrurile să se prezinte într-o nominație identificatoare. Pe de altă parte, e întrebarea rațiunii care caută peste tot răspunsuri; ea cere ca rostul celor ce sunt să se rostească. Dar Acel Cineva [îngerul n. m.], ca temei al temeiurilor, nu răspunde, ci doar se arată, își prezintă Chipul; este de fapt singurul răspuns pe care îl poate da Cel Nenumit întrebării ce așteaptă un nume.", Dorin Ștefănescu, *Metafizică și credință*, Colecția de studii și eseuri – filozofie, Ed. *Paideia*, București, 2005, p. 32.

[14] „Caracterul versurilor devine inițiatic. Nu e vorba însă de o simplă voluptate descriptivă ci de forța de constrângere a viziunii la o ritmică obscur-productivă a limbajului. Poemul rămâne geneză, convulsivă mai degrabă decât fastuoasă, simultan el fiind și cunoaștere.", Petru Poantă, *Modalități lirice contemporane*, Ed. *Dacia*, Cluj-Napoca, 1973, p. 87.

[15] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 505.

[16] *Idem*, pp. 213 – 214.

[17] „Sub claritatea sa barbiană se întrevede stratul blagian al mumelor geologice și în grația rigorii răbufnesc stihiile submundane. Starea inițiatică devine a doua dimensiune a poeziilor sale, după cea reflexivă. În cadențe ample și solemne, dedesubturile lumii ies la iveală într-o viziune cosmogonică de înaltă tensiune lirică", Al. Cistelecan, *Poezie și livresc,* Ed. *Cartea Românească,* București, 1987, p. 174.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

surâde (zăpada, prin culoarea sa imaculată e un simbol al inocenței[18]). Timpul în care sunt plasate toate acestea este semnificativ – în apropierea Crăciunului - sărbătoare care celebrează o altă naștere importantă pentru soarta omenirii. Copilul țăranilor, însă, își exercită influența numai asupra satului natal și nu pare a fi de bun augur: „deși e clar că pruncul/ cel nedorit va fi urât ca dracu:/ o clipă n-a-ncetat din plâns, o dată/ măcar să fi zâmbit…". Atributele bebelușului par a fi malefice, până și primul său zâmbet apare în timpul nopții când nu-l vede nimeni – el nu reacționează la stimuli exteriori (nici măcar la relația cu părinții). Moartea îngerilor sugerează separarea totală a acestora de lumea oamenilor, ei nu mai acționează ca niște ființe protectoare ale oamenilor, ci devin instrumente de pedepsire a acestora, precum cei din Apocalipsă. Se remarcă tonul îmbufnat și plin de umor al poetului.

*Sonetele mâniei* – suită lirică dedicată patriei și degradării simbolurilor acesteia sub impactul istoriei nefericite care a adus în prim-plan comunismul – conține motivul recurent al îngerului răzbunător.[19] În primul text apare arhanghelul alături de *crini albi, săbii, vânturi reci* prezența arhanghelului se dovedește a fi importantă în transfigurarea urii în cântec. Creația este declanșată de trecerea acestuia: „când crinii albi cu floarea suverană/ se-ndoaie-n fața vânturilor reci, –/ atunci te văd, Arhanghel blând, cum treci/ ca fumul de tămâie printr-o strană". Momentul ales pentru nașterea cântecului urii în sufletul poetului este semnificativ deoarece prin creație se transfigurează procesele sufletești la fel cum lumina lunii transformă peisajul dând o tentă înflăcărată împrejurimilor. „Atunci la orizont se-nalță luna/ și-aceleași frumuseți dintotdeauna/ se nasc din nou și capătă cuvânt:// căci toate ard în razele trasoare/ trimise lunii de mărețul soare./ Și-n ura mea se-aprinde cântec sfânt". Blândețea îngerului este doar aparentă, acesta nereușind să domolească mânia poetului, în schimb, prezența sa reușește să catalizeze transpunerea urii în versuri, acțiune ce poate avea rol terapeutic.

Sonetul al IV-lea conține imaginea îngerului exterminator în ultimul vers ce va fi reluat la începutul textului următor. Răzbunarea este materializată printr-un cântec al colegilor de celulă care își unesc vocile pentru a invoca prezența răzbunătoare a îngerului: „Cântați, prieteni, în celula sumbră,/ ca zbirii să distingă în penumbră/ un fâlfâit de aripi ca un cor.// Și nu-n zadar visând să li se pară/ că-n loc de stil port sabia de pară/ a îngerului exterminator…" Scrisul devine o răzbunare potrivită pentru că prezintă posibilitatea transmiterii mesajului său la infinit. Ideea exprimată în textul comentat anterior, aceea că îngerul este cel care inspiră cântecul răzbunării, este continuată de-a lungul întregului ciclu al *Sonetelor mâniei*.

Textul următor care începe cu ultimul vers al sonetului precedent aduce în prim-plan îngerul exterminator căruia poetul îi simte influența făcându-se purtător al nimbului acestuia. „Ah! îngerului exterminator,/ ce-și părăsește-n catastrofe limbul,/ eu i-am simțit ca o coroană nimbul/ lăsându-se pe nalbe la izvor". Inspirația adusă de înger generează o serie de viziuni asupra istoriei și îi permite poetului să comunice cu divinitatea. Poetul deplânge

[18] Zăpada e un simbol al virginității și inocenței datorită culorii și răcelii sale; de asemenea e și o reprezentare a copilăriei și, prin perisabilitatea sa, a imposibilei întoarceri în perioada fericită a copilăriei. *cf.* Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, consilier editorial: Ion Nicolae Anghel, Ed. *Amacord*, Timișoara, 1994, p. 205.

[19] „S-a petrecut și în poezia lui Ștefan Aug. Doinaș ceea ce s-a petrecut și în poezia Anei Blandiana sau a altor poeți dizidenți: experiența istorică a covârșit cu dramatismul ei spiritul metafizic ce susținea versurile lor anterioare.", Gheorghe Perian, *Pagini de critică și de istorie literară,* Colecția *Sinteze*, Ed. *Ardealul*, Tg. Mureș, 1998,p. 216.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

decăderea cauzată de evenimentele istorice. „O, zodie-a nemernicilor! Glia/ suspină jos în rând cu ciocârlia/ torcând argintul ceasului de-amiaz…”.

*Sonetul XIX* are un ton profetic cu accente de imprecație la adresa dușmanilor țării, iar, în final, conține imaginea heruvimului ca semn al binecuvântării divine: „Și-un heruvim cu aripa iubirii/ să-mplânte-un trandafir al mântuirii/ în pieptul Țării mele – pentru veci.” Finalul este plin de speranță, în ciuda tuturor dezamăgirilor trăite și a semnelor potrivnice ale istoriei. „Dacă există aici [în opera lui Ștefan Aug. Doinaș, n. m.] un latent de respingere sau, cel puțin, de deplângere a unei lumi în care minunile au murit și ierarhiile s-au degradat, acest sens e neîncetat corectat de un mesaj al încrederii în viabilitatea principiilor cosmice și, mai cu seamă, de consistența, de plinătatea poeziei care știe să umple până la o extatică sațietate orice eventual gol în țesătura realului.”[20]

Imaginea îngerului apare sub mai multe ipostaze în opera lui Ștefan Aug. Doinaș: de la comunicatorul voinței divine, rostitor al sentințelor ce marchează destinul uman, la ocrotitorul oamenilor, la întruchipare a pedepsei divine și a răzbunării, până la simbol al binecuvântării divine plasat asupra unui nou început.

**BIBLIOGRAFIA OPEREI:**

1. Doinaș, Ștefan, Aug., *Opere*, (21), Colecția *Opere ale literaturii române*, Coord. Colecție: Dan Chiriac, Violeta Borzea, Ed. *Național*, București, 2000;
2. Doinaș, Ștefan, Aug., *Opere*, (22), Colecția *Opere ale literaturii române*, Coord. Colecție: Dan Chiriac, Violeta Borzea, Ed. *Național*, București, 2000;
3. Doinaș, Ștefan, Aug., *Opere*, (23), Colecția *Opere ale literaturii române*, Coord. Colecție: Dan Chiriac, Violeta Borzea, Ed. *Național*, București, 2000.

**BIBLIOGRAFIE CRITICĂ:**

1. Cistelecan, Alexandru, *Poezie și livresc,* Ed. *Cartea Românească,* București, 1987;
2. Cristea, Dan, *Faptul de a scrie*, Ed. *Cartea Românească*, București, 1980;
3. Grigurcu, Gh., *Poeți români de azi*, Ed. *Cartea Românească*, București, 1979;
4. Grigurcu, Gh., *Teritoriu mic*, Ed. *Eminescu*, București, 1972;
5. Nițescu, M., *Între Scylla și Charybda,* Ed. *Cartea Românească*, București, 1972;
6. Perian, Gheorghe, *Pagini de critică și de istorie literară,* Colecția *Sinteze*, Ed. *Ardealul*, Tg. Mureș, 1998;
7. Poantă, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Ed. *Dacia*, Cluj-Napoca, 1973;
8. Pop, Ion, *Pagini transparente,* Ed. *Dacia*, Cluj-Napoca;

[20] Dan Cristea, *Faptul de a scrie*, Ed. *Cartea Românească*, București, 1980, p. 80.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)

9. Pop, Ion, *Scara din bibliotecă*, Colecția *Paradigme*, coord. colecție Gh. Perian, Ed. *Limes*, Florești, Cluj, 2013;
10.

**BIBLIOGRAFIE GENERALĂ:**

1. Areopagitul, Dionisie, *Despre ierarhia cerească*, în vol. *Opere complete și Scoliile Sf. Maxim Mărturisitorul*, Traducere, introducere și note de pr. Dumitru Stăniloae, Ediție îngrijită de Constanța Costea, Colecția cărților de seamă, Ed. *Paidea*, București, 1996;
2. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri – Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Pour l`edition originale: 1969, Editions Robert Laffont, S. A. et Editions Jupiter, Paris, Pour l`edition revue et corigée> 1982, Editions Robert Laffont, S.A. et Editions Jupiter, Paris, Traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlăduescu, Ileana Cantuniari, Liana Repeteanu, Agnes Davidovici, Sandală Oprescu, Ed. *Polirom*, Iași,2009;
3. Corbin, Henry, „Mundus imaginalis or the imaginary and the imaginal", în *Cahiers internetionaux de symbolisme 6*, Bruxelles, 1964;
4. Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, consilier editorial: Ion Nicolae Anghel, Ed. *Amacord*, Timișoara, 1994;
5. Pleșu, Andrei, *Despre îngeri,* Ed. *Humanitas*, București, 2003, 2015;
6. Ștefănescu, Dorin, *Metafizică și credință*, Colecția de studii și eseuri – filozofie, Ed. *Paideia*, București, 2005.



BDD-A27486 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:29 UTC)